

Návrh pro diskusi o věcném záměru zákona o psychoterapii

Pracovní dokument pro běžící diskusi: verze č. 5

Zpracovali: Michal Miovský, Kamil Kalina. **Konzultovali:** Jan Roubal, Jiří Libra (10. dubna 2013)

Návrh pro diskusi o věcném záměru zákona o psychoterapii

Pracovní dokument pro běžící diskusi:

verze č. 5

Zpracovali:

Michal Miovský
Kamil Kalina

Konzultovali:

Jan Roubal
Jiří Libra

(9. dubna 2013)

Dále prezentovaný návrh pro diskusi vychází z několika premis, které jsou naprosto zásadní. Podle autorů návrhu je nutné je vyjasnit přednostně, před další diskusí o konkrétním návrhu věcného záměru. Domníváme se, že výchozí premisy nejsou sdíleny všemi aktéry diskuse. Jejich ujasnění a jasné definice jsou hlavní předpokladem dosažení případného konsenzu v pohledu na věcný záměr zákona o psychoterapii v České republice. Tento dokument proto prozatím neobsahuje konkrétní návrh řešení, ale je souhrnem základních stanovisek, na kterých by návrh modelu zákona mohl být postaven.

Souhrn hlavních premis/stanovisek vztažených k věcnému záměru zákona o psychoterapii v České republice

- a) Regulace psychoterapie by měla být legislativně realizována na úrovni **samostatného zákona** a měla by v logice dalších bodů přesahovat rámec jednotlivých resortů a upozadit resortismus v pohledu na ni a její vykonávání.
- b) Psychoterapie by měla být definována jako **samostatná profese**, přestože dosažení různých (dále navržených) stupňů kvalifikace může být realizováno různými cestami/scénáři a klíčový v tomto ohledu je požadavek na kvalitu, jasně definovaná kritéria, kontrolu a evidenci.
- c) Profese psychoterapeuta by neměla být vázána resortně (z hlediska např. výkonu pouze v určitých typech provozoven či programů) a musí být z povahy věci formulována z nadresortní perspektivy a **musí být profesí regulovaná**.
- d) Zákon o psychoterapii musí vycházet z širší než zdravotní perspektivy, jak vyplývá z povahy základní definice užívané např. APA: “Psychotherapy is the informed and intentional application of clinical methods and interpersonal stances derived from established psychological principles for the purpose of assisting people to modify their behaviors, cognitions, emotions, and/or other personal characteristics in directions that the participants deem desirable” (Norcross, 1990, pp. 218–220). Zákon o psychoterapii **musí vytvářet prostor nejen pro nezdravotnickou perspektivu**, tj. výkon psychoterapie také nezdravotnickými pracovníky (např. psychologové-nezdravotníci, sociální pracovníci, speciální pedagogové atd.), pokud tito pracovníci skutečně splní vše potřebné z hlediska vzdělání, pro určitý stupeň kvalifikace. Musí též vytvářet **novou perspektivu pro zdravotnické profese**, které dnes ve

Návrh pro diskusi o věcném záměru zákona o psychoterapii

Pracovní dokument pro běžící diskusi: verze č. 5

Zpracovali: Michal Miovský, Kamil Kalina. Konzultovali: Jan Roubal, Jiří Libra (10. dubna 2013)

zdravotnictví provádět psychoterapii nemohou (lékaři-ne/psychiatři, zdravotní sestry, adiktologové atd.), přestože někteří takoví pracovníci splňují veškeré kvalifikační předpoklady v psychoterapii, tj. mají komplexní uznávaný výcvikový program. Zásadní položkou ujednání pak musí být, že z jedné strany musí existovat stupně kvalifikace v psychoterapii pro nezdravotníky a pro zdravotnické profese, které v současnosti nemají přístup ke specializaci v systematické psychoterapii ve zdravotnictví (tj. nemají atestaci z psychiatrie či klinické psychologie). Tito pracovníci však musí respektovat, že některé vyšší stupně psychoterapeutické kvalifikace jim bez předchozí zdravotnické průpravy a kvalifikace nemohou být umožněny. Musí také přijmout jasně definovaný požadavek (kritéria) na minimální znalosti, dovednosti a profesní kompetence orientované na zvládnutí základních zdravotnických témat přímo spojených s výkonem profese psychoterapeuta.

- e) Zákon o psychoterapii musí zdůraznit, že psychoterapie není cokoli, má-li být psychoterapií vycházející z evidence-based přístupu a respektovat základní odborné požadavky akceptovatelné z odborného pohledu. **Považujeme za nepřípustné v tomto smyslu tedy integrovat cokoli, co dnes neumíme kontrolovaně trénovat, vzdělávat se v tom, jasně definovat, vědecky zkoumat a podrobovat kritickému pohledu/posouzení.** Vše takové v zákoně nemá mít místo.
- f) Referenčním rámcem pro stanovení **minimální hranice požadavků** a pro definování základního/výchozího stupně vzdělání/kvalifikace by měl být Evropský certifikát pro psychoterapii, ačkoli považujeme za naprosto legitimní pro Českou republiku otevřít diskusi, jdoucí k parametrům nad rámec tohoto certifikátu. Např. pokud je v ČR sdíleno kritérium počtu hodin ve výcvikových programech na hodnotě cca 400-500 hodin (je samozřejmě nutné jasně specifikovat strukturu a obsah těchto hodin), pak nemá smysl toto kritérium snižovat, ale naopak zachovat ho a sjednotit se v postoji, že právě tato hodnota bude hodnotou v ČR minimální. Stejně tak je možné diskutovat i další parametry a dosáhnout shody v definici „**závazného výcvikového/kvalifikačního minima**“. Toto „minimum“ by mělo být pro účel věcného záměru zákona chápáno jako shoda v minimální (rozuměj „nepodkročitelné“) hranici definující nejnižší možnou úroveň kvalifikace psychoterapeuta. Dále má být definován/stanoven seznam kritérií (úplný výčet) kvalifikace. Tyto návrhy nemají umožnit příliš extenzivní výklad. Naopak mají dát záruky naplnění Premis/požadavků formulovaných v předchozích bodech d) a e).
- g) Pokud bude psychoterapie zákonem definována v souladu s body d) a e) tohoto dokumentu a dojde k více extenzivnímu výkladu pojmu léčba, resp. jeho doplnění o pojmy, jako poradenství atd., je nutné respektovat fakt, že ve vzdělávání psychoterapeuta musí být obsaženy prvky reflektující interdisciplinární povahu této nové profese. **Jednotlivé stupně kvalifikace psychoterapeuta musí proto mít hned na začátku pregnantně definovány tzv. learning outcomes** (případně využít koncept tzv. „core competencies“ EAP v poslední verzi¹). Znamená to, že v duchu současného vývoje popisu výstupu z učení odehrávajícího se na univerzitách, musí být jasně a pregnantně pro každý stupeň kvalifikace definovány znalosti, dovednosti a profesní kompetence. Ty musí být možné prověřovat a ověřovat průhledným systémem kontroly.
- h) Zákon by měl definovat základní stupně kvalifikace profese psychoterapeuta a podzákonnou normou (vyhláškou) by měly být ošetřeny výstupy z učení ve smyslu formulace předchozích bodů f) a g). **Zákon by měl v tomto smyslu (způsob**

¹ http://www.psychotherapy-competency.eu/Documents/Revised_Core_Competencies_Feb_2013.pdf

Návrh pro diskusi o věcném záměru zákona o psychoterapii

Pracovní dokument pro běžící diskusi: verze č. 5

Zpracovali: Michal Miovský, Kamil Kalina. Konzultovali: Jan Roubal, Jiří Libra (10. dubna 2013)

získávání a udržení kvalifikace) definovat scénáře, jimiž je možné jednotlivých úrovní stupňů kvalifikace psychoterapeuta dosáhnout. Samozřejmě kromě toho musí zákon definovat mechanismy a nástroje regulace výkonu povolání, definovat kompetence institucí - Národní akreditační organizace, výcvikové instituty atd. Scénáře dosažení kvalifikace by měly být pluralitní a respektovat fakt, že splnit kvalifikační požadavky pro jednotlivé stupně je možné více cestami a důraz musí být kladen na obsah a kritéria, nikoli na formální institucionální afiliaci.

- i) Zákon by měl stanovit procedurálně přesný a bezesporný systém kontroly kvality. Vzhledem k současné míře diverzity, rozporů a nejednotnosti by bylo nejlepším řešením **zřídit institut nezávislé referenční zkoušky**. Ten by měl být plnoprávným a plnohodnotným ekvivalentem současné specializační zkoušky pro systematickou psychoterapii ve zdravotnictví a nad rámec toho by měl zohledňovat nad/resortnost psychoterapeutické profese. Znamenalo by to, že splnění kvalifikace pro daný kvalifikační stupeň by bylo posouzeno orgánem, který by byl zmocněn např. odbornou společností (nabízí se varianta Psychoterapeutická společnost ČLS - a není to jediná varianta řešení) a zkoušky by prováděla nezávislá komise dle předem stanoveného procedurálního postupu. Komise by byla zavázána dodržovat předem přesně stanovená a veřejně známá kritéria a požadavky. Zásadní je ovšem i ustanovení přechodného období a jeho vydefinování.
- j) Zákon by měl řešit téma **existence a postavení etické komise a její pravomoci**. Klíčové je v tomto smyslu stanovení jejího vztahu směrem k dotčeným odborným a profesním organizacím a sdružením, dále stanovení jejího vztahu směrem k samotným psychoterapeutům, frekventantům výcviků a vůbec k procesu přípravy na profesi psychoterapeuta.